

Kaplan Üstüner. Divan Şiirinde Tasavvuf (14. ve 15. yy. Divanlarına Göre). Ankara: Birleşik Yayınevi, 2007, 482 sayfa, ISBN: 978-9944-722-05-6

Abdullah ARI*

Türkiye’de Divan Edebiyatı’nın nazım ve nesir alanında belirli konulara yoğunlaşarak, bu konuları tahlil eden eserlerin yayınlanması henüz yeterince yaygınlık kazanmamıştır.¹ Tek bir müellif ya da eser yerine, belli bir konu hakkında yazılan eserlerin edebiyat araştırmalarında farklı bakış açısı sağlayacağı şüphesizdir. Ayrıca ileride yapılacak olan Divan Edebiyatı, Divan Şiiri, Divan Nesri gibi şumüllü konularda bu eserlerin yaptıkları katkılar daha açık bir şekilde görülebilecektir. Bu nedenle belli bir konu üzerinde çalışan araştırmacıların şükranla anılması elzemdir.

Tanıtımını yapacağımız Kaplan ÜSTÜNER tarafından yazılan Divan Şiirinde Tasavvuf isimli eserde, belirli bir konu üzerinde çalışılmış olan eserle örnektir. Yedi bölümden oluşan bu eserde, Divan şiirinde tasavvuf konusu ile ilgili olarak 14. ve 15. yy. şairlerinin şiirlerinde işlemiş oldukları kavramları ve o dönemde mutasavvıflar hakkındaki düşüncelerini günümüz okurlarına adeta imbikten süzerek sunmaktadır.

Birinci Bölüm “Tasavvufî Tevhid Anlayışı” ismini taşımaktadır ve bu bölümde tevhid kavramı, vahdet-i vücûd kavramı ve onunla ilintili olarak ikilik, kesret, masıva, varlık, senlik-benlik, hicab kavramları; Allah, Allah’ın

* Bilim Uzmanı. abdullahari87@gmail.com

¹ Bu tür eserlere örnek olarak bkz. Mustafa Erdoğan, *Türk Edebiyatında Muhammes*, Ankara: Kültür Bakanlığı, 2002; Mustafa İsen vd., *Şair Tezkiireleri*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2002; Mehmet Arslan, *Türk Edebiyatında Manzum Surnameler (Osmanlı Saray Diğünleri ve Şenlikleri)*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1999.

isim ve sıfatları; iman-küfür kavramları ve yaratılış ve onunla ilintili olarak ‘Kün’ emri, mutasavvıflara göre ilk yaratılmış olan Nur-ı Muhammedî ve Allah ile kulları arasındaki sözleşmenin yapıldığı elest meclisi konuları işlenmektedir.

İkinci Bölüm “Tasavvufî Aşk” ismini taşımaktadır ve bu bölümde aşk ve aşkın çeşitleri, aşkın özellikleri, aşk ve akıl ilişkisi, naz, vuslat ve divan edebiyatının mazmunlarından olan gül, bülbül ve dikenin benzetileni olan Aşık, Sevgili ve Rakip kavramı tasavvufî açıdan incelenmektedir.

Üçüncü Bölüm “Tasavvufî Kavramlar” ismini taşımaktadır ve bu bölümde mutasavvıfların dervişlik yolunda dört kapı olarak tasnif ettikleri Şeriat, Tarikat, Hakikat, Marifet kavramları, salikin Allah’ın bir lufu olarak kalbine ilham ettiği hâller ve sâlikin kendi çabası doğrultusunda uğradığı makâmalar, salikin Hakk’a ermek için kalbinin zikir yoluyla yaptığı manevî ve rûhî yolculuk anlamına gelen Seyr ü Sülûk ve onunla ilintili kavramlar, kalbe ve ahlâka ilişkin kavramlar işlenmektedir.

Dördüncü Bölüm “Tasavvufî Açılan Konular” ismini taşımaktadır ve nefis, nefis-i emare, nefsin özellikleri, nefsin terbiyesi; dünya, dünyanın özellikleri, dünyaya edilen tamahın terk edilmesi ve dünyanın benzetildiği alem, gönül, akıl, ölüm gibi konular bu bölümde işlenmektedir.

Beşinci Bölüm “Tasavvufî Mecazlar” ismini taşımaktadır ve bu bölüm içki ve onunla ilgili şarap, kadeh, mest, meyhane, pir-i mugan ve saki kavramlarının; insan ve onunla ilgili olan yüz, dudak, saç, göz, gibi kısımlarının; tabiatı oluşturan deniz, güneş, ay gibi unsurlarının tasavvufî açıdan mecaz oldukları anlamlar doğrultusunda incelenmesinden oluşmaktadır.

Altıncı Bölüm “Tarikat ve İlgili Kavramlar” ismini taşımaktadır ve Hurufîlik ve onunla ilintili olarak Fazlullah-ı Hurûfî, Câvidan-nâme, harfler, sayılar, insan ve yüzü konuları; çeşitli tasavvufî zümrelere mensup tarikat erbabları, tarikatlara müntesip olan bu şahsiyetlerin giymiş oldukları giysi ve eşyalar, tarikat adetleri ve çeşitli tarikat binaları bu bölümde konu edilmektedir.

Yedinci Bölüm “Mutasavvıflar, Tasavvufî Tipler ve Eserler” ismini taşımaktadır ve bu bölümde Veysel Karanî, İbrahim Edhem, Cüneyd-i Bağdadî gibi mutasavvıflar; şeyh, mürşid, derviş gibi tasavvufî tipler ve İhyâu Ulûmî’din, Mesnevi, Gülşen-i Râz gibi tasavvufî eserler işlenmektedir.

Burada kitabın tasnifiyle ilgili olarak bir hususu belirtmek istiyoruz. Bizce kitabın Üçüncü Bölümü olan Tasavvufî Kavramlar ile Altıncı Bölümü olan Tarikat ve İlgili Kavramlar bölümü, tek bir bölüm halinde ele alınabilir-

di. Ayrıca Tarikat ve İlgili Kavramlar bölümü, Tarikatlar ve Tarikatlar ile İlgili Kavramlar olarak isimlendirilebilirdi.

Böyle önemli bir eseri bilim âleminin istifadesine sunan Kaplan ÜSTÜNER'i tebrik ediyor, çalışmalarının devamını bekliyoruz.

